

วารสารวิชาการที่ได้รับการยอมรับในฐานะข้อมูลของ
ศูนย์อ้างอิงวารสารไทย (TCI)
สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
กลุ่มที่ 1

การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา จากดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก*

received 2 JUL 2017 accepted 11 OCT 2017 revised 16 FEB 2019

กนกนาฏ พรหมนคร

อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัทธิราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในพระบรมราชูปถัมภ์

บทคัดย่อ

โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก¹ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากดินสามโคก เพื่อประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภค ในปัจจุบัน รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่ออกแบบเป็นการสร้างสรรค์งานในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพัฒนาขึ้นจากผู้วิจัย

ผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสามโคกมีเอกลักษณ์ คือ ตุ่มสามโคก ช่างปั้นได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ แต่เนื่องจากปัจจุบันการผลิตเครื่องปั้นดินเผาสามโคกไม่ได้สืบทอดต่อกันมาบรรพบุรุษ มีแต่ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ณ โบราณสถานเตาโอ่งอ่าง ตำบลสามโคก การสร้างสรรค์งานในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบดั้งเดิม ด้วยการตกแต่งลวดลายและคิดค้นรูปแบบใหม่ สืบเนื่องจากความต้องการของผู้บริโภค ใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน เคลือบตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดลักษณะและจุดเด่นเฉพาะตัว ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเครื่องปั้นดินเผาแบบร่วมสมัย 10 รูปแบบ เเผาที่ระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส จากการสำรวจความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับดี ได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์คงไว้ซึ่งหัตถกรรมท้องถิ่นของไทยให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: เครื่องปั้นดินเผาสามโคก, ตุ่มสามโคก, หัตถกรรมท้องถิ่น, ของที่ระลึก

* บทความวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัย เรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก” โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย (ทุน วช.) จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ประจำปี 2016 ดำเนินการวิจัยแล้วเสร็จปี 2017

The Study and Development of Ceramic Products from Sam Khok Clay, Pathumthani Province, Applied to Souvenir Design.

received 2 JUL 2017 accepted 11 OCT 2017 revised 16 FEB 2019

Kanoknat Promnakon

Lecturer, Faculty of Industrial Technology
Valaya Alongkorn Rajabhat University under
the Royal Patronage

Abstract

This project studies and develops patterns of Sam Khok craft pottery in the Pathumthani province. It aims at developing and designing pottery items as craft souvenir products made from the clay in the Sam Khok area. This is to facilitate the creation of souvenir products to meet the present needs of consumers. Here, the newly designed craft pottery is produced by the researcher as souvenir products.

The results show that unique among other pottery items is the Sam Khok jar, the production knowledge of which has been passed down through generations. Nowadays, the production of Sam Khok pottery is not carried on by the local people, but historical traces have been found around Tao Ong Arng (Ong Arng Kiln) in Sam Khok sub-district. In this traditional pottery production, the researcher employed new product designs and patterns based on a survey conducted among consumers. The forming process was conducted on the potter's wheel, and the purpose of pottery design was to function as souvenir products. Furthermore, enamel glaze was also used to adorn the products with special characteristics and specific features. Here, 10 patterns of contemporary products, fired at 1,220 degrees Celsius, were created. A survey conducted among consumers and practical training participants showed a high level of the satisfaction with the Sam Khok souvenir products, yielding the positive results, which establish this research project as part of local Thai craft conservation efforts.

Keywords: Sam Khok craft pottery, Sam Khok jar, local Thai craft, souvenir

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา คือ งานฝีมือที่ขึ้นรูปด้วยดิน เป็นหัตถกรรมพื้นฐานที่ผลิตจากธรรมชาติในท้องถิ่น ผสมผสานกระบวนการผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากชาวบ้านหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน การสร้างงานหัตถกรรมจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต หัตถกรรมช่วยให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในด้านความเป็นอยู่ ทำให้เกิดความสมดุลต่อชุมชนและธรรมชาติ หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของแต่ละกลุ่มชุมชนมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นแตกต่างกัน ชาวบ้านหรือชาวชนบทมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีหลายปัจจัยทำให้เกิดความแตกต่าง เช่น สภาพทางด้านภูมิอากาศและภูมิประเทศ ด้านการประกอบอาชีพ ด้านวัฒนธรรมทางด้านภาษา หรือการนับถือศาสนา เป็นต้น

สามโคกเป็นตำบลและอำเภอหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี ในอดีตเมืองสามโคกมีชาวมอญอพยพมาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระองค์ได้เสด็จประพาสเมืองสามโคก มีพสกนิกรจำนวนมากนำดอกบัวขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามเมืองใหม่ว่า “ประทุมธานี” ต่อมาภายหลังพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเปลี่ยนการเขียนชื่อและเปลี่ยนจากเมืองเป็นจังหวัด “ปทุมธานี” จนถึงปัจจุบัน ในด้านการประกอบอาชีพ ชาวบ้านส่วนหนึ่งเป็นช่างปั้นมาก่อนจึงได้ก่อตั้งเตาเผาขึ้นตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา คือ เตาสามโคกหรือเตาโองอ่าง เป็นเตาเผาเครื่องถ้วยชามสมัยโบราณ ใช้ดินสามโคกใช้ขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา เป็นดินเหนียวสีส้มอิฐ มีสมบัติทางกายภาพที่เหมาะสมในการขึ้นรูป เป็นแหล่งดินในท้องถิ่น มีรูปแบบภาชนะเป็นสีแดง เช่น หม้อ ไห กระปุก โองอ่าง กระถาง และที่มีชื่อเสียงมาก คือ ตุ่มสามโคก เรียกอีกชื่อว่า “อีเล็ง” ลักษณะภาชนะไม่เคลือบ เผาอุณหภูมิต่ำ (กนกนาฏ 2558, 31)

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาวบ้านจังหวัดปทุมธานี มีประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์สืบทอดกันมา ชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือได้นำดินสามโคกมาขึ้นรูปเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องใช้ในครัวเรือน และงานประเพณี เป็นต้น ปัจจุบันความต้องการภาชนะเครื่องปั้นดินเผาตกลงมาก ด้วยสภาวะทางสังคมเริ่มมีวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจึงถูกลบเลือนหายไป สาเหตุมาจากเทคโนโลยีใหม่เข้ามามีบทบาททำให้ค่าตอบแทนที่มีลดน้อยลงไปจากเดิมมาก วิถีชีวิตชาวบ้านก็เริ่มเปลี่ยนไป ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมทางสังคม โดยเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น แต่มีบางกลุ่มที่ยังคงเห็นคุณค่าของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านประเภทเครื่องปั้นดินเผา จึงต้องการจะอนุรักษ์และต้องการใช้วัตถุดิบดินสามโคกให้เกิดประโยชน์เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน ทั้งต้องการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ช่วยกระจายรายได้ไปยังชุมชนอื่นๆ ตามแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่เกิดจากฝีมือของชาวบ้าน อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนสามโคก แสดงออกถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น มิให้ศิลปหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเลือนลางหายไปตามกาลเวลา ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบต่างๆ โดยชาวบ้านสามโคก จังหวัดปทุมธานี ยังคงได้รับการพัฒนา ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะประยุกต์และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรม ให้เกิดความงามด้วยรูปทรงและลวดลาย จากวัตถุดิบดินสามโคกที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากดินสามโคกให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อดำรงไว้ซึ่งรูปแบบเครื่องปั้นดินเผา ส่งเสริมการขาย มีรูปแบบที่เน้นประโยชน์ในการใช้สอยและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสืบสานศิลปหัตถกรรมที่สวยงามแสดงถึงวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้ มุ่งเน้นประยุกต์รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นแนวทางในการขายและขยายตลาดและเพิ่มทางเลือกใหม่ให้ผู้บริโภคและส่งเสริมการท่องเที่ยว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบริโภคที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- 2.2 เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากดินสามโคก
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่ได้ออกแบบและพัฒนาขึ้นจากช่างฝีมือ ผู้จำหน่าย และผู้สนใจผลิตภัณฑ์
- 2.4 เพื่อประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากดินสามโคก พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี

3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสามโคก จังหวัดปทุมธานี และข้อมูลทั่วไปของตุ่มสามโคก

3.1 การลงพื้นที่อำเภอสามโคกและขั้นตอนการหาวัตถุดิบในท้องถิ่น เป็นขั้นตอนเริ่มแรกของการทำงาน ซึ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมของชุมชนสามโคก

ภาพที่ 1 การเตรียมเรือใส่วัตถุดิบดิน
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 2 พายเรือไปยังกลางทุ่งนา
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 3 เตรียมดำน้ำเพื่อตัดดินสามโคก
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 4 อุปกรณ์ตัดดิน
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 5 การดำน้ำตัดดินเป็นแท่ง
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 6 การตัดแบ่งดินเป็นแท่งเล็ก
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 7 การตัดดิน
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 8 ดินสามโคกบนเรือกลางทุ่งนา
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 9 การลำเลียงดินสามโคก
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

ภาพที่ 10 ลักษณะดินสามโคก
(© Kanoknat Promnakon 18/03/2016)

3.2 ข้อมูลทั่วไปของตุ่มสามโคก

“ตุ่มสามโคก” เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของมอญสามโคก มีลักษณะเหมือนกับ “ตุ่มแคว้นพะโค” ตามชื่อเมืองพะโคหรือหงสาวดีในรัฐมอญของพม่าซึ่งเป็นต้นกำเนิด ฝีมือการทำเครื่องปั้นดินเผาโดยเฉพาะการทำตุ่มของมอญกลุ่มนี้มีชื่อเสียงมาก เมื่อชาวมอญอพยพเข้ามาแถบเมืองปทุมธานีความชำนาญดังกล่าวก็ติดตัวมาด้วย ชาวสามโคกผลิตตุ่มดินเผา ภาษามอญเรียกว่า “อี่เล็ง” เป็นสินค้ามาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยากระทั่งสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยจะนำตุ่มบรรจุทุกใส่เรือไปขายยังที่ต่างๆ ตามคูคลอง จนกลายเป็นชื่อบ้านนามเมืองต่างๆ เช่น คลองโอง่างและตลาดนางเล็ง เป็นต้น การค้าขายของชาวมอญจะอาศัยทางน้ำหน้าบ้านหน้าเรือนริมฝั่งแม่น้ำเป็นสำคัญ มีเรือแจวจอดเต็มท่าทั้งเรือต่อขนาดใหญ่และเล็ก เรียกว่า “เรือกระแซงมอญ” บรรจุโอง่าง และเครื่องจักสาน ขึ้นล่องค้าขายให้กับชุมชนต่างๆ บริเวณรอบๆ ตามลำน้ำเจ้าพระยา (Jitasa3khok.wordpress.com, online)

โอง่าง หรือที่เรียกกันว่า “ตุ่มสามโคก” มีเนื้อหนา สีส้ม ปากแคบ ลำตัวป่องและก้นเล็ก ปากกับก้นมีขนาดใกล้เคียงกัน รูปทรงเตี้ยป้อมสามารถเก็บความเย็นของน้ำได้ดี อ่างเป็นภาชนะสำหรับใส่น้ำ มีลักษณะกลม ปากผาย ก้นตื้น อ่างจากแหล่งเตาเผาสามโคกส่วนมากเป็นเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) มีทั้งเนื้อบางและหนา เล็กและใหญ่ สีส้ม สีส้มอมเทาและสีดำ

ผลิตภัณฑ์ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาทางด้านศาสตร์และศิลป์ร่วมกันของเครื่องปั้นดินเผาดินสามโคก ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงด้วยเคลือบ มีความสวยงามจากการออกแบบและจากสีสันทนของเคลือบ

4. การทบทวนวรรณกรรมและสารสนเทศ (information) ที่เกี่ยวข้อง

กนกนาฏ พรหมนคร (2558) ได้วิจัยโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี สำหรับออกแบบเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ภายในสปา เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาในรูปแบบอุตสาหกรรมท้องถิ่น โดยการทดสอบวิเคราะห์ผลสมบัติทางกายภาพของเนื้อดิน ประกอบด้วย ความเหนียว การหดตัว การดูดซึมน้ำและความแข็ง ผลการวิจัยพบว่าอัตราส่วนผสมระหว่าง ดินสามโคก : ดินขาวระนอง : ซิลิกา = 65 : 20 : 15 เป็นเนื้อดินที่มีความแข็งและมีความเหนียว การหดตัว การดูดซึมน้ำและความแข็งแกร่งอยู่ในระดับที่เหมาะสม เเผาที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส รูปแบบของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาใช้สำหรับการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ออกแบบตามความเหมาะสมและคำนึงถึงลักษณะของการใช้งาน ใช้เคลือบในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้งานมีเอกลักษณ์และเด่น

ดลต์ รัตนทัศนีย์ (2528) ได้กล่าวว่านักออกแบบจะได้รับประโยชน์และผลดีมากในงานออกแบบผลิตภัณฑ์ เมื่อได้มีโอกาสให้ “ลูกค้า” ได้สัมผัสกับสิ่งที่เขากำลังออกแบบอยู่นั้น ในการทดลองเพื่อดูผลปฏิกิริยาของลูกค้า ผู้บริโภคอาจทำได้โดยการแสดงหุ่นจำลองแสดงภาพวาดชนิดต่างๆ หรือแม้แต่ออกแบบสอบถามให้ลูกค้าออกความเห็นก็ได้ นักออกแบบจะต้องคอยสังเกตจากลูกค้าเมื่อได้มาพบเห็นสัมผัสกับของที่นำไปแสดงนั้นว่าลูกค้า

มีปฏิริยาสนองตอบกับผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อย่างไร เช่น มองดูอย่างพิถีพิถันด้วยความง่วงย รั้งเกียจ หรือ ลุ่มหลงในความงาม สี สัน รูปทรง มีความสนใจจะหยิบขึ้นมาทดลอง ไม่มีการสอบถามเพิ่มเติม หรือไม่มีใครสนใจเลยก็ได้ การถาม คำติชม วิจารณ์ในรูปแบบต่างๆ กัน ก็นับว่าเป็นผลดี นักออกแบบอาจส่งแบบสอบถาม พร้อมรูปภาพหรือตัวอย่างผลิตภัณฑ์ (ถ้าเป็นของเล็กๆ) ไปให้ลูกค้าโดยตรงเลยก็ได้

ข้อมูลจากการสำรวจ มี 2 วิธี คือ (1) การใช้แบบสอบถาม (2) การสัมภาษณ์และสนทนา

สรารุณี วงษ์เนตร และอภิศักดิ์ วัฒนวรรณผล (2556) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาเนื้อดินพื้นบ้านตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี สำหรับงานประติมากรรมดินเผาไทยในการผลิตประติมากรรมเครื่องปั้นดินเผา ปัญหาหลักในการทำงาน คือ การแตกร้าวในภายหลังการปั้นขึ้นงาน ทำให้ผลงานเสียหาย เนื้อดินที่นำมาปั้นเป็นวัตถุดิบหลักในการทำงาน จากปัญหาดังกล่าวทำให้มีความสนใจนำเนื้อดินปั้นพื้นบ้านตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นที่นิยมในหมู่ช่างปั้น มาศึกษาเนื้อดินเพื่อนำมาใช้ สรุปผลการวิจัยพบว่าเนื้อดินสามโคกมีความเหนียว เนื้อดินละเอียดสามารถปั้นประติมากรรม ดินทรงตัวดี ลักษณะสีเนื้อดินสวยงาม

สุจินต์ เพิ่มพูล (2552) ได้วิจัยพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสามโคกให้มีรูปแบบสมัยใหม่ แต่คงยังรักษาความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเครื่องปั้นดินเผาสามโคกและความเป็นวัฒนธรรมของชาวมอญ พัฒนารูปแบบเครื่องปั้นดินเผาและบรรจุภัณฑ์สามโคก ในการพัฒนารูปแบบใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ผู้ผลิตและผู้สนใจส่วนใหญ่สนใจผลิตภัณฑ์ โคมไฟ กระจก อ่างบัว พัฒนารูปแบบให้เป็นอีกทางเลือกใหม่ให้เป็นแนวทางการพัฒนาของชุมชน ปัจจุบันพบว่าเครื่องปั้นดินเผาสามโคกแทบไม่มีการผลิตกันเลย ผลิตภัณฑ์มีราคาถูก ขาดการบริหารการจัดการที่ดี

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย เกิดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า มีการพัฒนาดินสามโคกและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของช่างฝีมือผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ที่สนใจ เพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ผ่านกระบวนการทดลองและการประเมินความพึงพอใจในด้านความคิดเห็น ด้านประโยชน์การใช้สอย ความงาม ความพึงพอใจ และคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม เป็นการต่อยอดความคิด รูปแบบ วัตถุดิบในท้องถิ่น กรรมวิธีการผลิตของชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งยังเป็นการสนับสนุนในการเพิ่มรายได้ให้ชุมชนอีกด้วย ควรค่าแก่การศึกษาและพัฒนาให้คงไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่น

5. ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

5.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ผลิตช่างฝีมือ ผู้จำหน่าย และกลุ่มชุมชนเครื่องปั้นดินเผาสามโคก จังหวัดปทุมธานี

5.2 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster sampling) คือ การสุ่มตัวอย่างประชากรโดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มๆ ให้แต่ละกลุ่มมีความเป็น Heterogeneous กัน คือ มีความแตกต่างกันภายในกลุ่ม เช่น การสุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งตามเขตการปกครองของจังหวัด จากอำเภอสุไ่ตำบล และจากตำบลไปยังหมู่บ้าน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีในการประยุกต์ออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

6.1 การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของผู้บริโภค

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา ทั้งข้อดี ข้อเสีย มาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางในการออกแบบ

6.2 ออกแบบร่าง 2 มิติ และ 3 มิติ

6.3 เลือกเสนอความคิดเห็นที่ดีที่สุดของช่างผู้ผลิต

เพื่อหาความเป็นไปได้ในการออกแบบและรูปแบบที่ได้รับความนิยมและมีความคิดเห็นมากที่สุด

6.4 การเขียนแบบเพื่อการผลิตรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

เลือกผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด มาร่างภาพผลิตภัณฑ์เพื่อสู่ขั้นตอนการทำแบบจำลอง 3 มิติ ในด้าน ขนาด สัดส่วน ความสวยงาม

6.5 นำแบบจำลอง 3 มิติที่ได้ออกแบบสอบถามความคิดเห็น

ช่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภค ในด้านประโยชน์ใช้สอย ความงาม และความพึงพอใจ

6.6 การทดลองเพื่อหาต้นแบบ 10 แบบ

เพื่อให้ผู้ประเมินที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านประเมิน เลือกผลิตภัณฑ์ที่จะได้เป็นต้นแบบในการผลิตเพื่อจำหน่าย

6.7 นำไปทดลองผลิต

7. ความหมายของการออกแบบ

การออกแบบ (Design) เป็นคำที่ใช้กันมากในหลายๆ วงการ ฉะนั้น ความหมายของการออกแบบจึงผิดแผกแตกต่างกันไป ทั้งนี้ เพื่ออธิบายลักษณะของการกระทำในงานแต่ละแขนงอันนำไปสู่เป้าหมายหรือสิ่งที่ต้องการได้ (สมศักดิ์ 2554, 4)

การทำผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่เป็นผลงานศิลปะหรือผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (หัตถศิลป์) ขั้นตอนการออกแบบเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญ เพราะเป็นส่วนที่เพิ่มคุณค่าทางด้านความงามสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม รวมถึงเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถตอบสนองต่อผู้นำผลิตภัณฑ์ไปใช้สอยโดยให้เกิดประโยชน์สูงสุดในทุกๆ ด้าน (สมศักดิ์ 2554, 5)

หลักในการออกแบบผลิตภัณฑ์ของโครงการวิจัย มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

ออกแบบโดยคำนึงถึงศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรมท้องถิ่นของสามโคก
ออกแบบรูปทรงที่ร่วมสมัย จะทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถใช้งานได้หลายยุคสมัย
ออกแบบโดยใช้เคลือบที่มีสีสันทันเป็นธรรมชาติและการแสดงสีผิวของเนื้อดิน
ออกแบบตามความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้สนใจ
ออกแบบเน้นประโยชน์การใช้งานและสามารถใช้ประดับตกแต่งควบคู่กัน

8. วัตถุดิบที่ใช้ในการวิจัย

8.1 เนื้อดินสโตนแวร์ มีวัตถุดิบดังต่อไปนี้

ดินสามโคก (Sam Khok Clay) จากแหล่งดินเหนียวตำบลสามโคก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
ดินขาวระนอง (Ranong Kaolin)
ทรายแม่น้ำ (Sand)

8.2 เคลือบ (Glaze) ที่ใช้ในการทดลองเคลือบเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส บรรยากาศออกซิเดชั่น (Oxidation Firing: OF) มีดังต่อไปนี้

เคลือบด้าน (Mat Glaze) มีวัตถุดิบดังต่อไปนี้

Soda Feldspar	ร้อยละ	40
Calcium carbonate	ร้อยละ	6
Zinc oxide	ร้อยละ	9
China Clay	ร้อยละ	10
Flint	ร้อยละ	35

เคลือบไหล (Running Glaze) มีวัตถุดิบดังต่อไปนี้

Soda Feldspar	ร้อยละ	45
Calcium carbonate	ร้อยละ	36
Zinc oxide	ร้อยละ	9
Bone Ash	ร้อยละ	1
China Clay	ร้อยละ	5
Flint	ร้อยละ	35

วัตถุดิบที่ให้สีได้แก่

Cobalt oxide	ร้อยละ	0.3
Copper carbonate	ร้อยละ	1.5
Ferric oxide	ร้อยละ	2
Titanium oxide	ร้อยละ	4
Stain red	ร้อยละ	4

9. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา แบบสอบถามการสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์เดิมในท้องถิ่น และแบบประเมินความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์

10. การออกแบบรูปร่าง 2 มิติ

ภาพที่ 11 แบบร่าง 2 มิติ ตุ่มจิ๋วแบบฝาปิด (© Kanoknat Promnakon 25/06/2016)

ภาพที่ 12 แบบร่าง 2 มิติ กาน้ำชาจิ๋ว (© Kanoknat Promnakon 25/06/2016)

สรุปผล การร่างแบบ 2 มิติ เริ่มแรกในการสร้างสรรค์คิดออกแบบสวดลายให้ผลิตภัณฑ์โดยการใช้สีดินสอ แต่เนื่องด้วยสีดินสอที่นำมาใช้มีสีที่เข้มและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงได้ใช้เคลือบในการตกแต่ง การออกแบบใช้ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของสามโคกเพิ่มแบบฝาปิดและออกแบบรูปทรงใหม่เพิ่มเติม คือ กาน้ำชา ขนาดของชิ้นงานโดยประมาณ 15 เซนติเมตร

11. การร่างแบบ 3 มิติเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

เป็นการออกแบบที่คำนึงถึงวัตถุดิบพื้นบ้านและรูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมเป็นหลัก รูปแบบงานร่วมสมัย

ภาพที่ 13 ภาชนะตุ่มแบบมีฝา (© Kanoknat Promnakon 30/08/2016)

สรุปผล การร่างแบบ 3 มิติ ภาชนะตุ่มแบบมีฝาซึ่งเป็นรูปทรงใหม่ เนื่องจากรูปทรงแบบดั้งเดิมปัจจุบันขาดผู้สืบทอด ผู้วิจัยได้ออกแบบกาน้ำชาเพิ่มเติม เพื่อสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบที่แตกต่าง เป็นอีกผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกอีกหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ เพราะกาน้ำชาสามารถนำมาใช้งานได้จริงและได้รับความนิยม

12. การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์สำเร็จผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

12.1 การออกแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

เริ่มต้นจากออกแบบด้วยรูปแบบดั้งเดิมจากธรรมชาติของดิน เนื่องจากรากฐานวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชนมอญของสามโคก ออกแบบโดยการผสมผสานกับรูปแบบใหม่กับลวดลายที่ร่วมสมัยของผลิตภัณฑ์ ทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกแบบร่วมสมัย

12.2 เคลือบที่ใช้เป็นเคลือบโหลผสมเคลือบด้าน

สีสันทึบเป็นธรรมชาติมีลวดลายของเคลือบ จะช่วยเสริมให้เกิดจุดเด่นให้ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก เกิดความน่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชุมชนสามโคก

12.3 การใช้งานผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ สามารถใช้งานและมีส่วนประกอบของงาน นอกจากการใช้งานแล้วสามารถนำมาผลิตผลิตภัณฑ์ที่ตกแต่งได้

12.4 รูปแบบกาน้ำชา

มีลักษณะเด่น คือ การนำวัสดุอื่นมาประกอบ ได้แก่ เส้นทองเหลือง เส้นทองแดง เป็นต้น ทำให้เกิดความน่าสนใจ
ในผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 14 กาน้ำชาจิว แบบที่ 1 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล กาน้ำชาจิว แบบที่ 1 ใช้เคลือบโหลสีเขียว ให้ความรู้สึกเหมือนสีของน้ำทะเลและเคลือบด้านสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนสีของหาดทราย การตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้มให้ความรู้สึกเหมือนพื้นใต้น้ำทะเล เป็นการตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยแนวความคิดบรรยากาศในธรรมชาติ เฝาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยหลัก (หูจับ) ทองเหลือง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 15 กาน้ำชาจิว แบบที่ 2 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล กาน้ำชาจิว แบบที่ 2 ใช้เคลือบโหลสีเหลือง ให้ความรู้สึกเหมือนสีของแม่น้ำลำคลองและเคลือบด้านสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนสีของพื้นดิน การตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้มให้ความรู้สึกเหมือนพื้นใต้น้ำ เป็นการตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยแนวความคิดบรรยากาศในธรรมชาติ เฝาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยหลัก (หูจับ) ทองเหลือง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นที่ร่วมสมัยและน่าสนใจ

ภาพที่ 16 กาน้ำชาจิว แบบที่ 3 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล กาน้ำชาจิว แบบที่ 3 ใช้เคลือบไหลสีเขียว ให้ความรู้สึกเหมือนสีของน้ำลำธารและเคลือบด้านสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนสีของพื้นดิน การตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้มให้ความรู้สึกเหมือนพื้นดิน น้ำธาร เป็นการตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยแนวความคิดบรรยากาศธรรมชาติ เฝ้าในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยหลัก (หุจับ) ทองเหลือง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นที่ร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 17 กาน้ำชาจิว แบบที่ 4 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล กาน้ำชาจิว แบบที่ 4 โดยใช้เคลือบไหลสีเหลือง ให้ความรู้สึกเหมือนสีของแม่น้ำลำคลองและเคลือบด้านสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนสีของพื้นดิน ตกแต่งผลิตภัณฑ์ เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินสีแดงเข้ม ให้ความรู้สึกเหมือนพื้นดินแม่น้ำ ด้วยแนวความคิดบรรยากาศในธรรมชาติ เฝ้าในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส การตกแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยหลัก (หุจับ) ทองแดง เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดเด่นที่ร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 18 ตุ่มจิว แบบที่ 1 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล ตุ่มจิว แบบที่ 1 ใช้เคลือบไหลสีเขียวลายจุดดำและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม สีเขียวลายจุดสีดำให้ความรู้สึกเหมือนลาวดลายไปไม้ในธรรมชาติ เฝื่อนระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ไม่เคลือบ

ภาพที่ 19 ตุ่มจิว แบบที่ 2 (© 12/09/2016 by Kanoknat Promnakon)

สรุปผล ตุ่มจิว แบบที่ 2 ใช้เคลือบไหลสีเขียวและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม สีเขียวให้ความรู้สึกเหมือนน้ำลำธารในธรรมชาติ เฝื่อนระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ไม่เคลือบ

ภาพที่ 20 ตุ่มจิว แบบที่ 3 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล ตุ่มจิว แบบที่ 3 ใช้เคลือบไหลสีน้ำตาลและเคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม สีน้ำตาลให้ความรู้สึกเหมือนหินแม่น้ำในธรรมชาติ เฝื่อนระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ไม่เคลือบ

ภาพที่ 21 ตุ่มจิว แบบที่ 4 (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล ตุ่มจิว แบบที่ 4 ใช้เคลือบไหลสีน้ำเงินและเคลือบด้านสีขาวตกแต่งผลิตภัณฑ์ เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม สีน้ำเงินลายจุดสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนสีของหินในธรรมชาติ เเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ไม่เคลือบ

ภาพที่ 22 ตุ่มจิวลายจุดแบบมีฝาปิด (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล ตุ่มจิวลายจุดแบบมีฝาปิด ใช้เคลือบด้านสีขาวในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม จุดสีขาวให้ความรู้สึกเหมือนลวดลายของใบไม้ในธรรมชาติ เเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ไม่เคลือบ

ภาพที่ 23 ตุ่มจิวแบบมีฝาปิด (© Kanoknat Promnakon 12/09/2016)

สรุปผล ตุ่มจิวแบบมีฝาปิด ใช้เคลือบไหลสีเหลืองและเคลือบด้านสีขาวตกแต่งผลิตภัณฑ์ เป็นสีตัดกับสีเนื้อดินที่มีสีแดงเข้ม สีน้ำตาลให้ความรู้สึกเหมือนสีของแม่น้ำในธรรมชาติ เเผาในระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ตกแต่งผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นร่วมสมัยและน่าสนใจแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่ไม่เคลือบ

13. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้สนใจผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของผู้บริโภคและผู้สนใจผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสามโคก	$\bar{x}$	SD	ระดับความเห็น
1. รูปแบบที่ร่วมสมัย	4.54	0.52	มากที่สุด
2. ประโยชน์ใช้สอย	4.59	0.50	มากที่สุด
3. ความเหมาะสมของรูปทรงและลวดลาย	4.60	0.49	มากที่สุด
4. คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรม	4.51	0.50	มากที่สุด
5. ความสวยงาม	4.62	0.50	มากที่สุด
รวม	4.57	0.50	มากที่สุด

สรุปผล ผลการประเมินประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคและผู้สนใจ จำนวน 500 คน พบว่าความเหมาะสมของรูปทรงและลวดลายความพึงพอใจค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ร้อยละ 90 โครงการวิจัยนี้มีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อที่จะสร้างสรรค์ผลงานและยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

14. อภิปรายผล

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสามโคก จังหวัดปทุมธานี เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบของที่ระลึกในครั้ง นี้ ประกอบด้วย ตุ่มจ้าว ตุ่มจ้าวแบบมีฝาปิด และกาน้ำชาจ้าว

การออกแบบผลิตภัณฑ์ใช้รูปทรงแบบดั้งเดิมผสมผสานกับรูปแบบใหม่ เพื่อคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเครื่องปั้นดินเผาสามโคก เเผาที่อุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส ใช้เคลือบโกลและเคลือบด้านเพื่อทำให้งานเกิดสีสันทัน เป็นอุณหภูมิที่ทำให้ผลิตภัณฑ์สุกตัว แต่บางครั้งมากเกินไป จนทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดการพองตัวและแตกร้าว แก้ไขปัญหาด้วยการปรับสูตรดิน เติมซิลิกาและดินขาวเพื่อเพิ่มความแข็งแรงและลดการแตกร้าวของผลิตภัณฑ์ สีของเนื้อดินมีสีน้ำตาลแดง การพัฒนาทางด้านการออกแบบต้องมีการพัฒนาดินและรูปทรงที่ร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เน้นความแข็งแรงทนทานและประโยชน์ใช้สอย

15. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยสามารถสร้างสรรค์ผลงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ คือ การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาประเภทผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากดินสามโคก เพื่อประยุกต์ให้เข้ากับความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบัน เป็นการสร้างสรรค์งานในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก และเพื่อประเมินผลการออกแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากดินสามโคก พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จำนวน 10 ชิ้น ด้วยลวดลายและรูปแบบใหม่ ใช้วิธีการขึ้นรูปด้วยแป้นหมุน ออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก คือ กาน้ำชาจิว 4 แบบ และตุ้มจิว 4 แบบ ใช้เคลือบในการตกแต่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์และจุดเด่นเฉพาะตัว เเผาที่ระดับอุณหภูมิ 1,220 องศาเซลเซียส เกิดเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาแบบร่วมสมัย ความพึงพอใจของผู้บริโภคอยู่ในระดับที่ดี และโครงการวิจัยได้เป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์คงไว้ซึ่งหัตถกรรมท้องถิ่น

16. ข้อเสนอแนะ

16.1 การใช้ดินพื้นบ้านในการขึ้นรูปผลิตภัณฑ์

ควรทดสอบคุณสมบัติทางกายภาพก่อนที่จะนำวัตถุดิบชนิดอื่นมาเป็นส่วนผสม เพราะอาจจะเกิดลักษณะที่แตกต่างของชิ้นงานได้ เนื่องจากดินมีปริมาณของหินหรือกรวดแทรกอยู่ในเนื้อดิน

16.2 เนื้อดินปั้นที่ได้จากการทดลอง

หากนำไปเคลือบผลิตภัณฑ์ ควรทดลองเคลือบกับแผ่นทดลองของเนื้อดินก่อน เพราะเคลือบบางตัวอาจจะมีปฏิกิริยากับเนื้อดินที่แตกต่างกัน อาจจะทำให้งานไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

16.3 การลงพื้นที่

ในการทำวิจัยครั้งนี้ไม่ค้นพบช่างปั้น เนื่องจากไม่ได้มีการถ่ายทอดการปั้นจากบรรพบุรุษ มีการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการศึกษาและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาจากดินสามโคก เป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างชุมชนกับผู้วิจัย

16.4 การออกแบบรูปทรงของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา

อาจจะมีข้อจำกัดเนื่องจากชุมชนมีผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การปรับเปลี่ยนรูปทรงอาจจะทำให้ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมหายไป จึงได้พัฒนารูปทรงเพียงเล็กน้อยและเพิ่มการตกแต่งลวดลายของผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงามมากยิ่งขึ้น

16.5 การออกแบบลวดลายโดยใช้เคลือบ

เป็นอีกเทคนิคหนึ่งในการตกแต่ง สามารถใช้เทคนิคอื่นในการตกแต่งผลิตภัณฑ์ได้ เช่น การวาดรูป การชุบสี การฝังดินสี เป็นต้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผามีเอกลักษณ์จุดเด่นเฉพาะตัวเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกสามโคก

16.6 การออกแบบรูปทรงใหม่เพิ่มเติม

คือ กาน้ำชาจิว เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานตามความนิยมของสังคมในยุคปัจจุบัน ซึ่งเน้นเรื่องสุขภาพและความสวยงาม

บรรณานุกรม

กนกนาฏ พรหมนคร. “การวิจัยเพื่อพัฒนาดินสามโคก จังหวัดปทุมธานี สำหรับออกแบบเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ภายในสปป.” วิทยาลัยการณ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 10, ฉ. 1 (มกราคม - เมษายน 2558): 29-39.

ดลต์ รัตนทัศนีย์. *ขบวนการออกแบบทางศิลปอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2528.

สมศักดิ์ ขวาลาวณย์. *การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่ขึ้นรูปบนแป้นหมุน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2554.

สรารุณี วงษ์เนตร และอภิศักดิ์ วัฒนวรรณผล. *การพัฒนาเนื้อดินพื้นบ้าน ตำบลสามโคก จังหวัดปทุมธานี สำหรับงานประติมากรรมดินเผาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเพาะช่าง, 2556.

สุจินต์ เพิ่มพูล. *การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาสามโคก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 2552.

ห้องเรียนชีวิตจิตอาสา, สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2559, <http://jitasa3khok.wordpress.com>.

